

Nr 157

Utlåtande i anledning av väckta motioner rörande den framtida användningen av citadellet i Landskrona.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Weibull* och fru *Carlqvist* (I: 111) och den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Landskrona och fröken *Karlsson* (II: 126), har hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning för ställningstagande till citadellets i Landskrona framtida användning, varvid även det nordiska intresset härför bör beaktas.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen I: 111.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Malmöhus län.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att den i syfte att skapa en grundval och principiella riktlinjer för kommande restaureringsarbeten den 12 april 1960 uppdrog åt anlitad sakkunnig att inventera och sammanställa sådant kulturhistoriskt och annat material beträffande citadellets byggnadsverk, som kan erfordras för citadellets upprustning för en framtida lämplig användning. Denna ingående utredning har i dagarna färdigställts och därmed föreligger nu enligt styrelsen en utomordentligt god utgångspunkt för en genomgripande restaurering av anläggningen i dess helhet.

Efter framställning har styrelsen i kungl. brev den 18 maj 1962 (finansdepartementet dnr 999) erhållit uppdrag att för möjliggörande av sådan ökning av investeringsverksamheten, som av arbetsmarknads- eller konjunkturpolitiska skäl bedöms önskvärd, projektera vissa arbeten inom citadellområdet. Denna projektering kan nu genomföras på grundval av ovannämnda utredning.

I första hand avser byggnadsstyrelsen att låta uppgöra erforderliga förslag till de arbeten, för vilka ett belopp av 200 000 kronor upptagits i årets statsverksproposition. Dessa arbeten, som omfattar nedrivning av en för fångvårdsanstalten uppförd byggnad samt återställande av den nordvästra

spärrmuren m. m., beräknas till en del kunna utföras detta år, men huvudsakligen först under 1965. En mera genomgripande restaurering är emellertid enligt styrelsen ett ur kulturhistorisk synpunkt synnerligen angeläget önskemål och torde i viss utsträckning förutsätta att klarhet nås i frågan om den framtida disponeringen av slottet.

I sammanhanget anför styrelsen ytterligare följande.

Till innevarande års riksdag har avgivits sex motioner rörande vården och användningen av byggnadsminnesmärkena Läckö slott, Landskrona citadell och Bogesunds slott. Över samtliga har byggnadsstyrelsen anbefallts avgiva yttranden.

Styrelsen ser dessa motioner bland annat såsom tecken på ett bland allmänheten stegrat intresse ej endast för våra historiska byggnadsverk utan även för byggnadsminnesvården som sådan. Av styrelsens erfarenhet inom detta område framgår, att insikten om betydelsen av de historiska minnesmärkena och därmed det aktiva engagemanget i strävan att bevara dem för framtiden tilltagit på ett markant sätt. Numera måste byggnadsminnesvården betecknas såsom ett av samtliga samhällsgrupper omfattat riksintresse.

De tre i motionerna nämnda byggnadsverken redovisas på slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond under rubriken Historiska byggnader och byggnadsminnesmärken. I sina senaste petita hemställde byggnadsstyrelsen att för normala reparations- och underhållskostnader för dessa byggnadsverk måtte anvisas ett belopp av 500 000 kronor, därvid framhållande angelägenheten av att anlagen för denna delpost uppföres med belopp som möjliggör att vårt lands fåtaliga historiska minnesmärken åtminstone nöjaktigt kan vårdas och underhållas. I statsverkspropositionen har detta belopp nedsatts till 400 000 kronor, vilken summa sedermera har beviljats av riksdagen.

För vissa partiella renoverings- och rekonstruktionsarbeten å Landskrona citadell hemställde styrelsen ytterligare om ett särskilt anslag på 200 000 kronor, för fortsättande av fasadreparationerna å Läckö slott 100 000 kronor, samt för påbörjande av en restaurering av fasaderna på Kalmar slotts inre borggård 250 000 kronor, varvid anfördes att sistnämnda fasadrestaurering icke längre kunde uppskjutas, därest de snart utplånade resterna av fasadernas ursprungliga dekor skulle kunna räddas och rekonstrueras.

I statsverkspropositionen har upptagits och av riksdagen sedermera beviljats de båda förra delposterna, men icke den sistnämnda.

Byggnadsstyrelsen anser sig här icke böra ingå på angelägenhetsgradering av en upprustning av de i motionerna aktualiserade objekten i förhållande till de åtgärder, som erfordras i fråga om övriga av styrelsen förvaltade historiska byggnader. Det bör understrykas att bland de byggnadsverk, vilkas underhåll skall bestridas med nyssnämnda, av riksdagen för budgetåret 1964/65 beviljade anslag på 400 000 kronor, återfinnes flera av landets främsta byggnadsminnesmärken, där delvis unika kulturhistoriska värden numera står på spel.

På enstaka undantag när är samtliga hithörande byggnadsverk sådana, vilka enligt Kungl. Maj:ts beslut skall med hänsyn till egenskap av byggnadsminnesmärke åtnjuta särskild därefter lämpad omvårdnad.

Såsom förvaltande och kulturminnesvårdande myndighet nödgas byggnadsstyrelsen emellertid konstatera att nu utgående anslag icke är tillräck-

liga för att vidmakthålla de kulturhistoriska värdena hos de byggnadsminnesmärken, som står under styrelsens förvaltning.

Riksantikvarieämbetet har i frågan anfört följande.

Enligt vad riksantikvarieämbetet har sig bekant har en på byggnadsstyrelsens initiativ genom sakkunnig person företagen inventering och sammanställning av historiskt material rörande citadellet nyligen framlagts. Härmed har en första förutsättning beretts för upprättande av ett förslag till citadellets iståndsättning. Såsom i motionerna framhålles har i årets statsverksproposition föreslagits, att ett belopp av 200 000 kronor skall ställas till byggnadsstyrelsens förfogande för vissa partiella förbättringsarbeten vid citadellet. Riktlinjer för hur detta anslag skall användas har uppgjorts i samråd med riksantikvarieämbetet.

En fullständig restaurering av citadellet blir givetvis i viss utsträckning beroende på den användning som anläggningen kan ges. Härför torde en närmare utredning erfordras.

Riksantikvarieämbetet tillstyrker sålunda att en utredning kommer till stånd och säger sig därvid förutsätta att förutom byggnadsstyrelsen även ämbetet beredes tillfälle medverka.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har efter samråd med *länsarkitekten* och *landsantikvarien* i länet anfört följande.

I årets statsverksproposition föreslås, att ett belopp av 200 000 kronor ställs till byggnadsstyrelsens förfogande för partiella förbättringsarbeten vid citadellet. Härigenom torde det bland annat bliva möjligt att borttaga viss ur miljösynpunkt störande 1800-talsbebyggelse på slottsholmen samt att där återuppföra den ursprungliga spärmuren mot nordväst. Därest dessa aktuella åtgärder vidtagas, kommer det länge kända behovet av en fullständig restaurering av själva slottsbyggnaden att ytterligare understrykas. Med hänsyn till slottets stora betydelse som byggnadsminnesmärke är det länsstyrelsens förhoppning, att en dylik restaurering skall kunna genomföras snarast möjligt. Det torde dock ur ekonomisk synpunkt vara nödvändigt, att dessförinnan lösa frågan om den praktiska användningen av byggnaderna på slottsholmen. Länsstyrelsen delar motionärernas uppfattning, att en mera genomgripande restaurering knappast torde kunna ske utan en konkret plan för citadellets framtida användning.

Önskvärt är, att citadellet iståndsättes för sådana ändamål, som komma att få stadigvarande betydelse för Landskrona stad och för länet. I första hand bör möjligheten att här skapa ett centrum för olika former av kulturell aktivitet allvarligt prövas. Det av motionärerna framförda förslaget om en undersökning av det intresse, som från dansk sida kan finnas för citadellområdets bevarande och framtida disposition, bör även beaktas. Av särskild betydelse är, att restaureringsåtgärder och användningssätt låter citadellets egenskap av kulturminnesmärke till fullo framträda. Med hänsyn till sistnämnda omständighet bör enligt länsstyrelsens uppfattning en planering på lång sikt av det yttre slottsområdets användning och gestaltning även komma till utförande. Det framstår sålunda som en angelägen uppgift att bland annat återställa de med kolonistugor bebyggda delarna av fästningens utanverk.

Under åberopande härav förordar länsstyrelsen för sin del att den i motionerna föreslagna, skyndsamma utredningen av frågan om citadellets framtida användning måtte komma till stånd.

Utskottet. Såsom motionärerna erinrat om framhöll utskottet vid 1960 års riksdag (SU 128, p. 22) att det med tillfredsställelse skulle se att citadellet kunde utnyttjas på ett sätt som låte dess kulturhistoriska värde komma till sin rätt och samtidigt gjorde det möjligt att bereda allmänheten tillträde till anläggningen. Utskottet framhöll vidare att det torde ankomma på byggnadsstyrelsen att i samråd med kulturhistorisk expertis fortsätta sina överläggningar med Landskrona stad rörande citadellets framtida användning.

Styrelsen har sedermera, enligt vad som framgår av dess yttrande över motionerna, genom särskild sakkunnig låtit inventera och sammanställa sådant kulturhistoriskt och annat material beträffande citadellets byggnadsverk, som kan erfordras för citadellets upprustning för en lämplig framtida användning. En utomordentligt god utgångspunkt för en genomgripande restaurering av anläggningen i dess helhet såges härigenom föreligga.

Utskottet, som vidhåller sin tidigare deklarerade uppfattning i frågan, förutsätter följaktligen att styrelsen — på grundval av tillgängligt utredningsmaterial — fortsätter sina överläggningar med staden samt i anledning härav eller på eljest föreliggande skäl i vederbörlig ordning framlägger de förslag rörande citadellets eventuella restaurering samt dess framtida användning som må befinnas påkallade. Vid sådant förhållande synes anledning icke föreligga att från riksdagens sida — på sätt motionärerna förordat — begära särskild utredning i ämnet. Utskottet får därför hemställa,

att motionerna I:111 och II:126 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 november 1964

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 158.